

Pleidooi voor meer nuchterheid over asbest

Er is dringend verandering nodig in de manier waarop omgegaan wordt met asbest. De kosten die op dit moment gemaakt worden om blootstelling aan asbest nog meer te voorkomen staan simpelweg niet in verhouding tot de baten in de vorm van winst voor de gezondheid. Wat nodig is, is meer nuchterheid in de beleidsmatige en professionele besluiten over de omgang met asbest en minder 'hysterie rondom de jacht op de laatste vezel' zoals Simon Roozendaal dat noemde in Elsevier. Deze nuchterheid blijkt in de samenleving al ruimschoots aanwezig.

Door:
Ira Helsloot en
Judith Vlagsma

Volgens bijvoorbeeld de Gezondheidsraad overlijden er op dit moment ongeveer 1.000 mensen per jaar aan de gevolgen van blootstelling aan asbest toen zij decennia geleden werkten in de asbestverwerkende industrie. De onderschatting van de risico's van asbest in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw leidt nu dus tot slachtoffers.

Tegenwoordig moeten medewerkers in de saneringsbranche daarom goed beschermd werken. Het arbeidsrisico van werken met asbest is daarmee verlaagd tot wat acceptabel wordt geacht voor de blootstelling aan andere arbeidsrisico's, zoals vallen. Dat de werkgever zorg moet dragen voor een dergelijke adequate bescherming van werknemers staat daarmee buiten kijf. Een heel andere vraag is wat redelijk is om als maatschappij (waaronder ook werkgevers vallen) uit te geven aan het verder verlagen van het huidige risico van asbestblootstelling. Daarom even de feiten op een rij.

Asbest in het dagelijks leven

Het merendeel van de asbestblootstelling in het dagelijks leven is sinds het verbod in de jaren '90 verdwenen. Asbestblootstelling in het dagelijks leven is

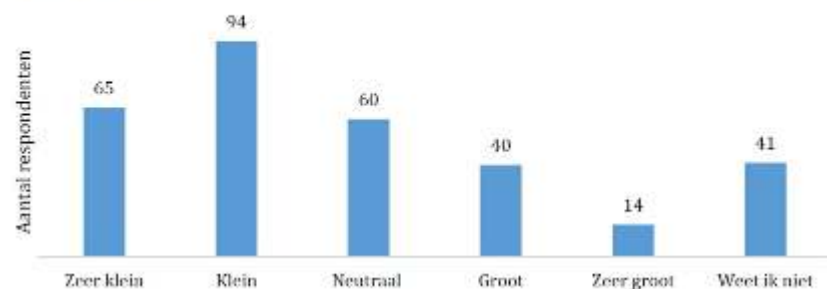
op dit moment een zeer beperkt risico in vergelijking met andere risico's. Om weer op het onderzoek van de Gezondheidsraad terug te grijpen: over 40 jaar zullen als gevolg van de huidige blootstelling aan asbest naar schatting 100 mensen enkele jaren eerder dan anders overlijden.

Asbest dat verwerkt is in oudere gebouwen is echter nog steeds in grote hoeveelheden aanwezig, in veel gevallen zonder dat daarbij vezels vrij kunnen komen in de buitenlucht onder normale omstandigheden. Het preventief verwijderen van dit asbest dat slechts een zeer beperkt risico oplevert, is in de afgelopen jaren steeds kostbaarder geworden. De eisen aan het saneren van deze laatste resten asbest worden immers continu steeds strenger.

In de asbestbranche is het argument voor steeds verdergaande saneringsprocedures en het preventief verwijderen van alle asbest, dat elke vezel kanker kan veroorzaken. Dit is waar en toch een misleidende uitspraak, omdat ook elke ingeademde zuurstofmolecuul of elke andere mutagene stof die in de leefomgeving aanwezig is tot kanker kan leiden. Asbest is daarop geen uitzondering zoals de betrokkenen natuurlijk allen weten.

Figuur 1

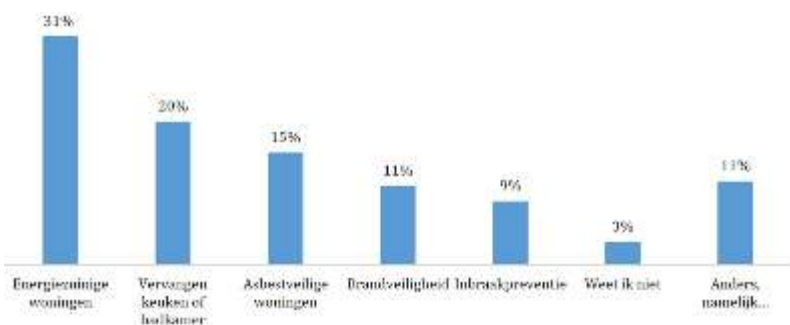
Hoe groot denkt u dat de kans is, dat als u in een woning met asbest woont, u kunt overlijden door een asbest-gerelateerde ziekte? (N=314)

Het verstand van gewone mensen

Regelmatig horen we dat de samenleving vraagt om het uitsluiten van elk (asbest)risico zodat bestuurders en deskundigen daarin wel mee moeten gaan. Dit is niet waar. Aan de huurders van Talis werd in een onderzoek van Crisislab gevraagd hoe zij de kans op overlijden aan een asbest-gerelateerde ziekte inschatten als men woont in een woning met asbest (zie figuur 1). Een meerderheid van de huurders (159 van de 314 respondenten, 51%) meent dat het risico op overlijden 'klein' of 'zeer klein' is. Op de vraag of de huurder de keuze zou willen hebben tussen het ver-

Waarin zou u als huurder als eerste investeren? N=334

Figuur 2

vangen van een verouderde keuken of badkamer of het verwijderen van het asbest in de woning, antwoordt een ruime meerderheid van 70% dat zij deze keuze graag zelf willen maken. Een van de huurders geeft als opmerking mee: 'Stop de asbesthysterie en vernieuw liever badkamer, keuken en vervang de gevaarlijke vlizotrap door een vaste trap.' Gezien het feit dat er ongeveer 2200 doden per jaar vallen door ongelukken met vooral trappen in en rondom het huis heeft deze huurder wel een punt.

Figuur 2 laat zien waar bewoners als eerste in zouden investeren. Een groot deel van de huurders kiest energiezuinige woningen als belangrijkste investeringsdoel. Verder kiest 20% voor het vervangen van keukens en badkamers. Een nieuwe keuken of badkamer vinden huurders dus belangrijker dan een asbestveilige woning.

Asbestincidenten

Het risico van asbest is cumulatief. Dat betekent dat een korte blootstelling een verwaarloosbaar risico oplevert, zelfs wanneer het gaat om een korte blootstelling aan een hoge concentratie. Een incidentele blootstelling, bijvoorbeeld vanwege een asbestbrand, geeft daardoor een verwaarloosbaar risico. Zo is een klassieke vergelijking van Doll en Peto uit 1981 dat het risico op overlijden als gevolg van gedurende een week leven in een omgeving met een zichtbare asbestnevel gelijk is aan het risico op overlijden door het roken van een pakje sigaretten.¹

Omdat het risico van incidentele blootstelling aan asbestvezels verwaarloosbaar is, zijn de baten van maatregelen die incidentele blootstelling moeten voorkomen ook verwaarloosbaar. In andere woorden: geld uitgeven aan het voorkomen van incidentele

blootstelling, bijvoorbeeld vanwege een asbestbrand, levert geen extra veiligheid op en heeft geen effect op de volksgezondheid. In een ander publieksonderzoek van Crisisslab bleken de bewoners van Roermond dit heel goed te beseffen; als zij burge-meester waren, hadden zij niet besloten tot de groot-schalige maar symbolische asbestschoonmaak van de binnenstad.

Nuchterheid gewenst

Zelden wordt er gekeken naar het nut en de andere effecten van de jacht op de laatste asbestvezel. De extra veiligheid die het verbod op asbestdaken in 2024 zal opleveren, is in vergelijking met de kosten van ruim 600 miljoen die het met zich meebrengt, slechts zeer gering. Er zijn andere domeinen waarin ditzelfde geld veel meer veiligheid zou opleveren en dus meer mensenlevens zou redden.

Wanneer we nuchter naar de risico's van asbest kijken, zonder ons te verliezen in de jacht op de laatste vezel, zijn er meer efficiënte manieren om om te gaan met het opruimen van de laatste resten asbest in onze samenleving. Minder hysterie zorgt dan voor een effectievere besteding van maatschappelijke middelen.

Dit alles was reden voor een groepje dat behalve uit de auteurs van dit artikel bestaat uit Ronald Leushuis, bestuurder van woningcorporatie Talis, Fred Woudenberg, afdelingsmanager van de GGD Amsterdam, Piet Bruinooge, burgemeester van Alkmaar, Henk Peter Kip, directievoorzitter van woningcorporatie Mitros en Berend van der Ploeg, bestuurder van Attent, Zorg & Behandeling, om in juni 2016 met een pamflet te komen "Laten we eindelijk eens normaal doen over asbest" dat oproept tot een nieuwe nuchtere omgang met asbest.

De media-aandacht hiervoor maakte het probleem wederom duidelijk: staatssecretaris Dijkema en enkele provinciaal bestuurders lieten weten 'niet onder de indruk te zijn', maar de polls die verschillende kranten en sites hielden gaven alle meer dan 75% steun van de Nederlandse bevolking voor de oproep. ●

(De twee genoemde onderzoeken en het pamflet zijn te vinden op www.crisisslab.nl)

1) Doll, R. & R. Peto (1981). 'The Causes of Cancer: Quantitative Estimates of Avoidable Risks of Cancer in the United States Today.' Oxford/New York: Oxford University Press.

Prof. Dr. Ira Helsloot is hoogleraar Besturen van Veiligheid aan de Radboud Universiteit Nijmegen en voorzitter van de onderzoeksgroep Crisisslab.

Judith Vlagsma (MSc) is junior onderzoeker bij Crisisslab.